

18. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20 zhovtnia 2014 roku № 1706-VII* [On ensuring rights and freedoms of internally displaced persons: Law of October 20, 2014 No. 1706-VII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
19. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). *Pro svobodu peresuvannia ta vilnyi vybir mistsia prozhyvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 11 hrudnia 2003 roku № 1382-IV* [On freedom of movement and free choice of residence: Law of December 11, 2003 No. 1382-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>
20. Rabinovych, P.M. (2022). Prava liudyny v umovakh viiny: problemy teorii i praktyky [Human rights in wartime: Problems of theory and practice]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*, (2), 23–35. [in Ukrainian].
21. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. (2016). *Recommendation 2088 (2016) on the protection of internally displaced persons*. Retrieved from <http://assembly.coe.int>
22. European Court of Human Rights. (2021). *Selygenenko and Others v. Ukraine* (Applications Nos. 24919/16 and 28658/16, October 21, 2021). Retrieved November 20, 2025, from <https://hudoc.echr.coe.int>
23. European Court of Human Rights. (2004). *Aziz v. Cyprus* (Application No. 69949/01, June 22, 2004). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_335#Text
24. OSCE/ODIHR. (2011). *Human rights in the administration of justice: A manual on human rights for judges, prosecutors and lawyers*. Warsaw. Retrieved from <https://www.osce.org>

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2025

УДК 342.9:347.77/.78

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-281-285

Слюсаренко Сергій Вікторович,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративного та фінансового права

Національного університету біоресурсів і природокористування України

sergiy.sliusarenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6718-222X

Піддубний Олексій Юрійович,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри цивільного та господарського права

Національного університету біоресурсів і природокористування України

piddubnyi@outlook.com

ORCID ID: 0000-0003-4867-4613

Канарик Юлія Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри цивільного та господарського права

Національний університет біоресурсів і природокористування України

kanaryk_y@nubip.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-3222-7827

СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

На підставі аналізу нормативно-правових актів та наукових думок здійснено дослідження питання публічного контролю пов'язаного з об'єктами інтелектуальної власності. На підставі аналізу нормативно-правових актів та наукових думок здійснено дослідження сутності публічного контролю у сфері інтелектуальної власності. Звертається увага на, що в адміністративно-правовій науці існують різні наукові погляди щодо тлумачень публічного контролю та державного нагляду. Звернено увагу, що у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності контроль має свою специфіку, що обумовлено значною кількістю об'єктів, що характеризуються певними особливостями притаманним саме об'єктам інтелектуальної власності. Контроль у сфері інтелектуальної власності, на відміну від інших видів контролю і залежить від виду об'єкта інтелектуальної власності. Характерні такі важливі пр

© С.В.Слюсаренко, О.Ю.Піддубний, Ю.С.Канарик, 2025

інтелектуальної власності забезпечує процес інноваційного прискорення соціального та економічного розвитку держави; поява і введення в господарський обіг нових об'єктів права інтелектуальної власності, а також діючих законодавчих актів, норми яких не відповідають вимогам часу, потребує розробки і прийняття нових нормативно-правих актів; посилення публічно-правових заходів, особливо у разі порушення права інтелектуальної власності за допомогою системи спеціальних юридичних заходів. Підкреслено, що основний зміст такої діяльності полягає у попередженні порушень та у виявленні випадків порушень законів і підзаконних актів та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності за незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності. Зазначено, що у зазначеній сфері контроль має свою специфіку, що пов'язано з багатофункціональністю об'єктів інтелектуальної власності, особливостями кожного із його видів. При цьому контроль у сфері інтелектуальної власності є своєрідним видом контролю. Результати роботи, а також її частини можуть бути корисними для юристів, так і для посадових осіб державних органів, що забезпечують правоохоронну функцію держави у дослідженій сфері відносин.

Ключові слова: публічний контроль, управлінська діяльність, інтелектуальна власність, правова охорона.

Sliusarenko S., Pidubnyi O., Kanaryk Ju. THE ESSENCE OF PUBLIC CONTROL IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

Based on the analysis of regulatory legal acts and scientific opinions, a study was conducted on the issue of public control related to intellectual property objects. Based on the analysis of regulatory legal acts and scientific opinions, a study was conducted on the essence of public control in the field of intellectual property. Attention is drawn to the fact that in administrative and legal science there are different scientific views on the interpretations of public control and state supervision. Attention is drawn to the fact that in the field of protection of intellectual property rights, control has its own specifics, which is due to the significant number of objects characterized by certain features inherent in intellectual property objects. Control in the field of intellectual property is somewhat different from other types of control and depends on the type of object. It is emphasized that the modern public-legal protection of intellectual property is characterized by the following important processes: protection and defense of the subjective rights of rightholders of intellectual property rights ensures the process of innovative acceleration of the social and economic development of the state; the emergence and introduction into economic circulation of new objects of intellectual property rights, as well as existing legislative acts, the norms of which do not meet the requirements of the time, requires the development and adoption of new regulatory legal acts; strengthening public legal measures, especially in the case of infringement of intellectual property rights through a system of special legal measures. It is emphasized that the main content of such activities is to prevent violations and to identify cases of violations of laws and regulations and to hold guilty persons legally liable for the illegal use of intellectual property objects. It is noted that in this area, control has its own specifics, which is associated with the multifunctionality of intellectual property objects and the characteristics of each of its types. At the same time, control in the field of intellectual property is a unique type of control. The results of the work, as well as its parts, may be useful for lawyers and officials of state bodies that ensure the law enforcement function of the state in the studied area of relations.

Keywords: public control, management activity, intellectual property, legal protection.

Постановка проблеми. Основна сутність публічного контролю у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності полягає у виявленні всіх випадків порушень законів і підзаконних актів, суб'єктами господарювання, що незаконно використовують об'єкти права інтелектуальної власності, усунення причин та умов, що сприяють порушенню встановлених законом норм та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності. Необхідність наукових досліджень публічного контролю об'єктів інтелектуальної власності обумовлена також тим, сьогодні все більше зростає розуміння того, що трансформація науково-технічних розробок в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, чи не найважчий етап у ланцюзі, який пов'язує розробника зі споживачем, а тому належна охорона об'єктів інтелектуальної власності визнається в усьому світі невід'ємним елементом ринкових відносин. Водночас сфера публічного контролю об'єктів інтелектуальної власності донині залишається однією із малодосліджених, що й обумовлює актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню публічного контролю у різний період завжди привертала увагу вчених -адміністративістів. До аналізу проблем публічного контролю тією чи іншою мірою у своїх дослідженнях зверталися такі вчені як: В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.Б. Битяк, А.С. Васильєв, В.М. Гарашук, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, О.І. Остапенко, О.П. Світличний та ін.

Мета статті – визначенні сутності публічного контролю у сфері інтелектуальної власності, з'ясування його змісту, ознак та ролі у забезпеченні дотримання прав інтелектуальної власності, а також у дослідженні особливостей його здійснення в системі публічного управління України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність контролю полягає в спостереженні за функціонуванням відповідного підконтрольного об'єкта; отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан законності й дисципліни; вжитті заходів щодо попередження й усунення порушень законності й дисципліни, виявлення причин і умов, які сприяють правопорушенню; у застосуванні заходів щодо притягнення до відповідальності винних осіб.

Загалом контроль використовується для перевірки відповідності діяльності учасників суспільних відносин встановленим приписам, у рамках і межах яких вони діють.

За допомогою контролю, який в науці управління називають «зворотнім зв'язком», суб'єкт управління отримує інформацію про результати діяльності, а також про ті помилки та зміни ситуації, що допоможуть привести до невиконання поставлених завдань чи отримання зовсім інших результатів. Маючи таку інформацію, можна оперативнo втрутитися, привести важелі управління у відповідність з умовами, що

виникають, та попередити небажані результати [1, с. 351].

Слід зазначити, що в адміністративно-правовій науці існують різні наукові погляди щодо тлумачень публічного контролю та державного нагляду. Але зважаючи на значну кількість наукових публікацій з цього питання, вважаємо за доцільне не розглядати це питання у цій статті. Водночас слід зазначити, що в Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [2] ці поняття об'єднані в одне. Зокрема, в ст. 1. «Визначення термінів» цього Закону, нижчезазначені терміни вживаються в такому значенні: державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийнятного рівня безпеки для населення, навколишнього природного середовища.

У юридичній літературі поняття «контроль» розглядається найчастіше як система спостереження і перевірки процесу функціонування і фактичного стану керованого об'єкта з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих ним управлінських рішень і результатів їх виконання, виявлення, виявлення відхилень від вимог, сформульованих у цих рішеннях, усунення несприятливих наслідків їх виконання та інформування про них компетентних органів [3, с.214].

У сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності контроль має свою специфіку, що обумовлено значною кількістю об'єктів, що характеризуються певними особливостями притаманним саме об'єктам інтелектуальної власності. Контроль у сфері інтелектуальної власності, дещо відрізняється від інших видів контролю і залежить від виду об'єкта. Відповідно до ст. 420 ЦК України до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [4].

О. Світличний і Д. Михальський зазначають, що для сучасної публічно-правової охорони інтелектуальної власності характерні такі важливі процеси: охорона та захист суб'єктивних прав правовласників об'єктів права інтелектуальної власності забезпечує процес інноваційного прискорення соціального та економічного розвитку держави; поява і введення в господарський обіг нових об'єктів права інтелектуальної власності, а також діючих законодавчих актів, норми яких не відповідають вимогам часу, потребує розробки і прийняття нових нормативно-правих актів; посилення публічно-правових заходів, особливо у разі порушення права інтелектуальної власності за допомогою системи спеціальних юридичних заходів. Під публічно-правовою охороною інтелектуальної власності вони розуміють визначений державою механізм правового регулювання регламентованих і упорядкованих суспільних відносин покликаною забезпечити ефективну охорону та захист суб'єктивного права та інтересу, у разі його порушення, невизнання або оспорювання [5 с.528].

Вищезазначене також охоплюється здійсненням публічного контролю у сфері інтелектуальної власності, який здійснюється уповноваженими суб'єктами держави.

Мета контролю у сфері інтелектуальної власності полягає у встановленні результатів діяльності суб'єктів господарювання, з метою встановлення і виявленні причин відхилень від прийнятих вимог встановлених законами та нормативно-правовими актами, усунення перешкод для нормального функціонування всієї системи охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Досягти цієї мети можливо шляхом об'єднання зусиль різних за своєю діяльністю органів, які покликані забезпечити належну охорону об'єктів інтелектуальної власності, що передбачає оптимізацію організаційної структури, розподіл відповідальності між органами публічної влади та їх взаємодія із суб'єктами інтелектуальної власності. В основу такого управління має бути покладений системний підхід щодо виявлення порушень власників об'єктів інтелектуальної власності та здійснення контролю щодо об'єктів відносно яких здійснюється правопорушення.

Публічний контроль у сфері інтелектуальної власності в Україні включає державний нагляд та громадський контроль, спрямований на захист прав, запобігання порушенням, перевірку дотримання законодавства, а також моніторинг діяльності суб'єктів. Він здійснюється через державні органи (Мінекономіки, НОІВ), а також громадські організації та спільноти, які здійснюють моніторинг ринку.

Значення органів, що здійснюють контроль у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності та застосування ними правових засобів у забезпеченні їх належної охорони важко переоцінити. Саме вони постають тим дієвим інструментом який забезпечує функціонування всієї системи охорони інтелектуальної власності. Основний зміст такої діяльності полягає у попередженні порушень та у виявленні випадків порушень законів і підзаконних актів та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності за незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності.

Основними складовими публічного контролю у цій сфері:

- Державний нагляд: Закони, постанови Кабміну та відомчі акти, що регламентують правила використання, наявність контрольних марок, а також діяльність суб'єктів господарювання.
- Громадський контроль: Діяльність правовласників, громадських спілок та громадян, спрямована на виявлення контрафактної продукції, піратства та порушень прав інтелектуальної власності.
- Інструменти: Єдиний реєстр одержувачів контрольних марок, моніторинг обігу аудіовізуальних творів та фонограм, скарги до контролюючих органів.

Це забезпечує прозорість, законність реалізації прав інтелектуальної власності та ефективну боротьбу з правопорушеннями.

Відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [2], згідно якого органи, уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності встановлюються виключно законами. Публічний контроль у сфері інтелектуальної власності проводиться представниками правоохоронних та контролюючих органів на підставі відповідного направлення (припису). Особливо важливу роль публічному контролю об'єктів інтелектуальної власності відіграють державні інспектори з питань інтелектуальної власності. Відповідно до «Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки» [6] державний контроль здійснюється державним інспектором шляхом проведення планових, позапланових (раптових) перевірок діяльності суб'єктів господарювання, огляду речей в установленому законом порядку. Державний інспектор з питань інтелектуальної власності є посадовою особою Мінекономіки. Відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [2], згідно якого органи, уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності встановлюються виключно законами. Отже, основне призначення публічного контролю полягає у визначеному законом та нормативно-правовому акті перевірці результатів діяльності підконтрольних об'єктів з метою запобігання порушень та усуненню виявлених порушень від встановлених вимог.

Таким чином, наявні суперечності у законодавчому забезпеченні й прорахунки у правозастосовній діяльності, процедур і механізмів здійснення публічного контролю у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності роблять надзвичайно важливим подальший науково-теоретичний аналіз проблем сфери інтелектуальної власності.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що в юридичній науці існують різні підходи до з'ясування сутності публічного контролю, сутність якого полягає в наступному:

- суб'єктами уповноваженими здійснювати державний контроль є уповноважені органи, визначені законом та нормативно-правовим актом;
- загальне призначення державного контролю полягає в отриманні достовірної інформації про стан підконтрольного об'єкта;
- наявність організаційної підлеглих суб'єктів контрольно-наглядової діяльності й підконтрольних чи/або піднаглядних об'єктів;
- за результатами контролю суб'єкт управління може застосовувати до підконтрольного об'єкта санкції за порушення вимог законодавства.

У зазначеній сфері контроль має свою специфіку, що пов'язано з багатофункціональністю об'єктів інтелектуальної власності, особливостями кожного із його видів. При цьому контроль у сфері інтелектуальної власності є своєрідним видом контролю.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що сутність контролю у сфері інтелектуальної власності полягає у: забезпеченні неухильного виконання суб'єктами господарювання встановлених вимог законодавства; негативних наслідків від здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання та іншими підконтрольними об'єктами; оперативному втручанні в діяльність суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів у разі отриманні інформації про порушення ними законодавства з інтелектуальної власності; виявленні причин та умов, що сприяли порушенням встановлених правових норм, стандартів, нормативів встановлених у сфері інтелектуальної власності; отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан функціонування підконтрольних об'єктів інтелектуальної власності; здійсненні профілактичних заходів щодо запобігання та усунення виявлених порушень; застосуванні правових заходів відповідальності до суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів у разі порушення ними законодавства сфері інтелектуальної власності; застосуванні заходів юридичної відповідальності до посадових осіб, винних у порушенні норм законодавства з інтелектуальної власності.

Окрім того, забезпечуючи одну з найважливіших функцій управління, державний контроль дає можливість виявити і усунути не тільки негативні фактори які впливають на належну охорону прав власників і користувачів об'єктів права інтелектуальної власності, але й можливість забезпечити дотриманням громадянами і юридичними особами законодавства у сфері інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійко О.Ф. Адміністративне право України. Академічний курс. підруч. у двох томах: Том 1. Загальна частина. ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С.592.
2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон

України від 5 квітня 2007 року. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. С. 389.

3. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. Луцьк: вид. «Вежа» Вол. деж. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. С. 558.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. С.356.

5. Світличний О.П., Михальський Д.Ю. Публічно-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 1. С. 524-528.

6. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 року №674. Редакція від 24.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF#Text>

REFERENCES:

1. Andriiko, O.F. (2007). *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]. In V.B. Averianov (Ed.), *Administrativne pravo Ukrainy. Akademichniy kurs* (Vol. 1: Zahalna chastyna). Kyiv: TOV «Vydavnytstvo “Iurydychna dumka”». [in Ukrainian].

2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2007). *Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2007 roku* [On the basic principles of state supervision (control) in the field of economic activity: Law of April 5, 2007]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (29), 389. [in Ukrainian].

3. Malynovskyi, V.Ia. (2000). *Derzhavne upravlinnia* [Public administration]. Lutsk: Vezha, Volynskiy derzhavnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. [in Ukrainian].

4. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku* [Civil Code of Ukraine: Law of January 16, 2003]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (40–44), 356. [in Ukrainian].

5. Svitlychnyi, O.P., & Mykhalskyi, D.Iu. (2025). Publichno-pravova okhorona prav intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Public-law protection of intellectual property rights in Ukraine]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, (1), 524–528. [in Ukrainian].

6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2002). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro derzhavnoho inspektora z pytan intelektualnoi vlasnosti Ministerstva ekonomiky: Postanova vid 17 travnia 2002 roku № 674 (redaktsiia vid 24 bereznia 2023 roku)* [On approval of the Regulation on the State Inspector for Intellectual Property of the Ministry of Economy: Resolution No. 674 (as amended March 24, 2023)]. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 21.11.2025

УДК 351.82:347.73

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-285-290

Мушенюк Віктор Васильович,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії права,
міжнародного права та приватного права,
ПЗВО «Київський міжнародний університет»
mushenook@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0411-7567

Суббот Анатолій Іванович,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри європейського та публічного права,
ПЗВО «Київський міжнародний університет»
subbot@kat.kiev.ua

ORCID ID: 0000-0002-1453-9379

ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ОРГАНІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ В УКРАЇНІ

У статті здійснено дослідження системи вітчизняного нормативно-правових актів регулювання діяльності арбітражних керуючих. Встановлено, що поетапне наближення такої системи до європейських стандартів зумовлює необхідність формування державних та професійних громадських суб'єктів контролю за діяльністю арбітражних керуючих з метою уникнення їх притягнення до юридичної відповідальності. Поплиси нормативно-правового регулювання відносин діяльності арбітражних керуючих

© В.В.Мушенюк, А.І.Суббот, 2025